

hujuscemodi gloriam, et penitus contemnendam. **A** Sed considerantes deinde, ac studiosius inquirentes quænam appetenda esset gloria sapienti; hic jam plane evanuerant in cogitationibus suis, propriam cuique sufficere gloriam arbitrantur, quasi vero anima, quæ a semetipsa esse non potest, a se possit esse beata. Sicut ergo cupidi laudis alienæ tota sollicitudine operam dabant ea operari quæ mirarentur homines et laudarent: sic isti sola ea judicabant sectanda esse, quæ interior arbiter animus approbaret.

2. Et hæc quidem summa philosophia sapientium hujus mundi est, ipsa quoque minus habens, licet propinquior veritati. Unde et utramque gloriam sublimi veritatis contemplatione transcendens Apostolus: *Qui gloriatur, inquit, non in altero, non in se sed in Domino gloriatur.* Et eam, quæ veritati videbatur esse vicinior, majori proinde redarguens sollicitudine, et condemnans certo iudicio veritatis: *Non enim, inquit, qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus 1100 commendat.* Ut quid enim aut de alterius hominis, aut de meo ipsius iudicio sollicitus sum, cujus nec vituperio reprobis, nec laude probatus inveniar? Fratres, si me ante vestrum oporteret tribunal astare, merito super vestris laudibus gloriare. Quod si vel meo ipsius esse iudicandus examine, jure meo ipsius testimonio contentus, propriis laudibus delectarer. Nunc autem cum nec vestro, nec meo, sed Dei sim iudicio præsentandus; quantæ insipientiæ, imo et insanitiæ est, aut in vestro me, aut in meo ipsius testimonio gloriari: præsertim cum ipse sit cujus oculis omnia nuda sunt et aperta, et cui nequaquam opus sit ut quis ei testimonium perhibeat de homine? Merito proinde Apostolus ipse, vanæ et fallacis gloriæ reprobor: *Mihi, inquit, pro minimo est ut a vobis iudicet, aut ab humano die: sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem iudicat me, Dominus est (I Cor. iv, 3, 4).* In quibus verbis illud quoque diligenter considerandum est quod, alienum quidem iudicium pro minimo habens, suum quoque nequaquam sequeretur, quamvis non illud adeo pro minimo iudicaret habendum. Nemo enim scit hominum quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui in ipso est (I Cor. ii, 11), ut comparatione interioris testimonii, exterius omnino pro nihilo sit habendum. Quid enim mihi cum eorum laudibus quibus ignovus sum? Quod si vel ipse qui in homine est spiritus omnia quæ hominis sunt nosse posset, profecto sufficeret testimonium ejus. Nunc autem pravum est cor hominis, et imperscrutabile etiam sibi ipsi (Jerem. xvii, 9); adeo ut præsentia quoque magna ex parte ignoret, futura vero sua omnino nosse non possit. Quia tamen aliquatenus novit præsentia, si non reprehendat nos conscientia nostra, nos quidem gloriam, sed fiduciam habemus ad eum, sicut beatus Joannes ait (Joan. iii, 21). Cum autem veritatis ipsius, quam nihil latet: sententiam de nobis tenere meruerimus, in ea plane securius poterimus gloriari

3. Interim vero *nolite ante tempus iudicare* ait Apostolus, *donec veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum (I Cor. iv, 5).* Illa enim perfecta omnino erit et segura gloriatio, cum erit unicuique laus a Deo. Nunc quoque licet non plenarie, licet non sine timore et sollicitudine multa, aliquatenus tamen in Domino gloriamur, testimonium perhibente Spiritu sancto spiritui nostro quod filii Dei sumus. Hinc enim vere possumus gloriari, quod tantum habemus Patrem, quod majestati ineffabili cura est de nobis. Unde et propheta: *Domine, inquit, quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Job. vii, 17.* Itaque qui gloriatur, jam non in meritis suis gloriatur. Quid enim habet quod non acceperit? Si autem accepit, quid gloriatur quasi non acceperit? In eo ergo a quo accepit, gloriatur, non quasi ipse magnus sit, sed quia magnificet eum Deus: hoc est, ut in illis quæ acceperit, non quasi ea non acceperit, sed quasi qui ea acceperit gloriatur. Neque enim ait Apostolus: Si autem accepisti, quid gloriaris? sed: *quid gloriaris, inquit, quasi non acceperis? (I Cor. iv, 7)* ut non prohibeat, sed doceat gloriari.

4. Sed quid sibi vult quod ait: *Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est sed quem Deus commendat?* Quis est enim quem in hoc sæculo commendat Deus? Quomodo commendabit Veritas eum, qui adhuc reprehensibilis invenitur? Denique ego, inquit, *quos amo arguo et castigo (Apoc. iii, 19)* Hæcne commendatio est tota? Prorsus, quantum mihi videtur, ipsa est. Quæ est enim melior et efficacior commendatio, quam divinæ erga nos attestatio charitatis? Testimonium vero amoris ejus nullum credibilius, nullum certius in hac vita, quam quod desiderat propheta, ubi ait: *Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me (Psal. cxi, 5).* Hæc namque increpatio, qua jugiter nobis suggerit in occulto Spiritus veritatis quid desit nobis, superbiam, negligentiam, ingratitude repellit. Quo triplici vitio omne paulo minus religiosorum hominum genus periculose laborat, pro eo quod minus attendit cordis aure percipiant, quid intus loquatur is, qui neminem palpat, **1101** Spiritus veritatis, Quod nonnullis exinde provenit, nisi fallor, quod propriæ gloriæ cupidi, nulla ratione quiescere possunt, cum in se ipsis penitus nihil inveniunt unde possint aliquatenus gloriari. Perfecta autem et segura gloriatio est, cum veremur omnia opera nostra, sicut testatur beatus Job de se ipso (Job. ix, 28): et, cum Isaia propheta, omnes justitias nostras non aliud quam pannum menstruatæ reputandas esse cognoscimus (Isai. lxiv, 6). Nihilominus tamen confidimus etiam et gloriamur in Domino, cujus misericordia tanta est super nos, ut a gravioribus quidem, et quæ ad mortem peccata sunt, custodiat nos, et tam benigne ipsa imperfectionis nostræ delicta, et conversationis impuritatem nobis manifestare, et agnitam condonare dignetur, quatenus in humilitate et sollicitudine et gratiarum actione firmiter

radicati, jam non in nobis, sed in Domino gloriemur.

SERMO VIII. (83).

De diversis affectionibus vel statibus, quibus anima est sub Deo.

1. Quod diversis nominibus Deum, nunc quidem patrem, nunc magistrum vocamus, aut Dominum, non illius simplicissimæ et omnino invariabilis naturæ diversitas ulla in causa est: sed affectionum nostrarum multiplex variatio secundum diversos profectus animæ vel defectus. Videntur enim quædam animæ sub patrefamilias agere, quædam sub Domino, quædam sub magistro, quædam quoque sub patre, et nonnullæ cum sponso, ut cum proficientibus proficere, cum immutatis mutari videatur et ipse, qui juxta Prophetam mutari quidem creaturas, et mutabuntur, licet idem ipse sit, et anni ejus non deficient (Psal. ci, 27, 28). Denique quid in alio psalmo idem Propheta ad ipsum loquatur attende. *Cum sancto, inquit, sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris; atque ut magis miremur, et cum perverso, inquit, perverseris.* Et quemadmodum sic mutetur, imo sic mutet immutabilis ipse, secutus adjungit: *Quoniam tu populum humilem salvum facies, et oculos superborum humiliabis (Psal. xviii, 26-28).*

2. At vero quoniam non prius quod spirituale, sed, prius quod animale, deinde quod spirituale: videntur mihi quatuor interdu conversionem nostram præcedere status; unus sub nobis ipsis, tres sub principe mundi hujus. Est enim anima sub se ipsa, cum propriam sequitur voluntatem, libertate perniciose gaudens. Hic est filius ille prodigus, qui portionem paternæ substantiæ, quæ se contingebat, accepit; ingenium scilicet, memoriam, vires corporis cæteraque similia bona naturæ: quibus non ad divinam, sed ad suam uteretur voluntatem, essetque tanquam sine Deo in hoc sæculo. Est autem interim homo sub se, cum propriæ satisfaciens voluntati, necdum tamen possidetur a vitiis et peccatis; quoniam qui facit peccatum, jam non sui ipsius servus est, sed peccati. Jam hinc vero proficiscitur in regionem longinquam, qui prius quidem separatus erat, sed necdum elongatus a patre. Accepta siquidem portione substantiæ, factus est sui juris: et quamvis recesserit ab auctore, proximus tamen fuit, quandiu ab opere non recessit. Hoc autem tandiu fit, dum licita quidem, sed non expedientia pro sua sequitur voluntate. At postquam recesserit et a se ipso, declinans scilicet in peccatum, tunc jam in longinquam vere proficiscitur regionem; quoniam ab eo qui summe et singulariter est, nihil longius eo quod nullo modo est; nihilque remotum magis ab eo, a quo et per quem, et in quo sunt omnia, **1102** quam peccatum, quod nihil est inter omnia.

3. Porro justam divinæ ultionis iudicium est ut fugitivum patris filium alter sibi usurpet in servum.

(83.) Hic sermo Guerrico abbati Igniacensi tribuitur in Bibliotheca Patrum: sed non reperitur inter Guerrici sermones in codice Coloniensi;

A Unde et profectus in regionem longinquam, uni civium legitur adhæsisse: quem ego non alium quam unum ex malignis spiritibus intelligendum puto, qui pro eo quod obstinatione irreparabili peccant, et transierunt in affectum malitiæ et nequitiae, jam non sunt hospites et advenæ, sed quasi cives et inhabitatores peccati. Quid est autem quod civi dicitur adhæsisse pauper adolescens et peregrinus, nisi quod factus est subditus illi? Denique quomodo adhæserit sequentia manifestant. Sic enim habes: *Adhæsit uni civium regionis illius et misit eum in villam suam pascere porcos.* Et nota quod famis necessitate civi maligno dicitur adhæsisse, sicut Israel tempore famis descendisse legitur in Ægyptum (Gen. xlvii, 6). Periculosa plane et perniciosa esuries, quæ liberos addicat miseræ servituti, subjiciat operibus luti et lateris, porcis associet, imo et servos faciat esse porcorum. Unde autem egestas tanta ei qui dives advenerat, nimirum omnibus, quæ de paternæ substantiæ in suam acceperat portionem? Ex eo sine dubio quod præmissum est, dissipasse eum bona sua vivendo luxuriose cum meretricibus, *Propterea, inquit, cepit egere (Luc. xv, 11-15).*

4. Porro meretrices istas concupiscentias carnis intellige, cum quibus luxuriose vivendo dissipat bona naturæ, dum eis abutitur ad voluptatem. Hinc, ut jam diximus, egestas succedit perniciose, teste Scriptura quod non satiatur oculos visu, nec auris impleatur auditu (Eccle. i, 8). Mittitur ergo pascere porcos, corporeos scilicet sensus, qui volutabro luti et spurcitiis oblectantur. Et vide ne forte hi sint porci, quos ejecti ab homine maligni spiritus intrant (Matth. viii, 32). Ejectum enim a rationali nostro, id est a mente, peccatum sensibus corporis hæret, Apostolo teste quod mente consentiat legi Dei, carne vero legi peccati, quæ est in membris nostris. Unde ei in alio loco: *Scio, inquit, quod non est in me bonum, hoc est in carne mea (Rom. vii, 18-25).* Quid tamen agendum est, cum sic ejecti ab homine, porcos inhabitant spurci spiritus, nisi quærenda remedia lacrymarum, et currendum ad aquas, quarum abundantia male vivida radix peccati suffocetur in eis? Quamvis hæc omnimoda peccati extinctio fini potius reservata videtur.

5. Hæc in excursu quodam sunt dicta, ut proinde manifestius assignarem quoniam modo eum quem sub semetipso reperit, sibi malignus subjiciat, tanquam fortis armatus intrans et possidens atrium in quo pauper et debilis inventus est habitator. Verumtamen tripliciter mihi videntur homines esse sub principe tenebrarum. Primum quidem, nec volentes nec nolentes: quod convenit his qui necdum habent voluntatis usum; sunt tamen vasa iræ propter originale peccatum, donec alligato forti vasa ejus diripiat fortior per sacramentum adveniens, verus utique Moyses, qui in aqua venit, nec in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Secundo modo, volentes, cum imo inter Bernardi sermones de diversis in editis et manuscriptis omnibus occurrit, et in Floribus citatur.

jam voluntarie peccant. Tertio quoque modo, nolentes, cum jam quidem respicere vellent, nisi quod peccati consuetudine miserabiliter obligati, justo Dei iudicio, qui in sordibus sunt, sordescant adhuc. In quo tertio statu laborasse videtur prodigus ille filius, et vere prodigus nimis, qui non modo dissipat sua, sed et semetipsum subjecerat miseræ servituti, infelix, venundatus sub peccato cum ad se reversus ait: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus ego autem hic fame pereor.* Si quis expertus est in semetipso, facile, credo, in his verbis animum miserabilem recognoscet. Quis enim, peccati consuetudine obligatus, non se felicem reputaret, si datum esset ei esse tanquam unus ex his, quos in seculo tepidos videt, viventes sine crimine, minime tamen quærentes quæ sursum sunt, sed quæ super terram? *Quanti, inquit, 1103 mercenarii in domo patris mei abundant panibus!* id est, consolantur in innocentia sua, et fruuntur propriæ conscientiæ bono: *ego autem hic fame pereor*; id est, insatiabilibus crucior peccatorum desiderii, et affectibus vitiorum. Potest tamen intelligi quod non fame panis, nec siti aquæ, sed fame et siti divini verbi, quam et Judææ propheta minatur (*Amos. viii. 11*), sese perhibeat laborare. Et hæc dixerim non quod ita sit, sed quod ita sentiat miser humiliatus sub peccato. Neque enim gloriantur conscientiæ testimonio, quorum sæcularis et mercenaria intentio est sed peccator compunctus reputat sanctissimum, quacunque ex causa alterum videat innocentem. *Fac me inquit, sicut unum ex mercenariis tuis* (*Luc. xv. 47, 49*).

6. Ecce hic jam primus est status quo sub Deo esse incipiunt qui tanquam mercenarii sub patrefamilias vivunt. Hi sunt quos in seculo, videmus, aut nullo, aut exiguo desiderio æternorum, velut mercede servire Deo, et ab eo terrena petere quæ et desiderant. Jam vero secundo statu incipit esse sub Domino, qui tanquam servus carcerem timet, et metuit ne subigatur pœnis. In quo sane statu conversio est, exitusque a seculo, et introitus vitæ: unde et legis: *Principium sapientiæ timor Domini* (*Eccli. i. 16*): et alius quidam propheta: *A timore, inquit, tuo concepimus, et parturivimus spiritum salutis* (*Isai. xxxvi. 48*). Huic gradui tertius admodum proximus et quasi permixtus est, eorum scilicet qui parvuli adhuc in Christo læ concupiscunt, tanquam sub magistro et pædago viventes. Id namque convenit maxime novitiis, qui nimirum si forte in consolationibus meditationis sanctæ, lacrymarum, psalmodiæ et cæterorum hujusmodi cœperint delectari, quasi pueriliter timent ne magistrum offendant, ne vapulent, defraudentur munusculis, quibus solet eos eruditor ille benignissimus allicere. Hi sunt qui provident Dominum in conspectu suo semper, et commoventur si vel ad horam abesse contigerit: nec jam serviliter timent supplicia, sed tanquam parvuli metuunt plagas virgarum apprehendentes disciplinam magistri, nequando irascatur; et pareant de via justa: ne devotionis gratia subtrahatur, et

molesta eis omnia fiant, et laborent tædio quodam, et quasi vapulent intus in anima, amaritudine scilicet cogitationum. Hæc sunt enim verbera quibus castigat suos parvulos Deus, quæ melius experimento dignoscimus, quam sermone. Unde et ipse Dominus loquitur per prophetam: *Si dereliquerint filii ejus legem meam, etc. visitabo in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum* (*Ps. lxxxviii. 31, 33*).

7. In his itaque primordiis, et quasi infantili ætate, sic vicissim sibi succedunt timor Domini et disciplina magistri, ut nunc in isto, nunc in statu illo sese inveniat, quisquis sollicitus fuerit diligenter hoc observare. Inde est quod novellæ adhuc Ecclesiæ loquens, simul utriusque nominis meminit dicens: *Vos vocatis me, magister et Domine, et benedicitis; sum etenim* (*Joan. xiii. 13*). Agnoscat hic locum suum novitii nostri, ut solliciti sint de cætero sedule magis circa ista versari. Ante omnia siquidem timor eis necessarius est, quo nimirum peccata possint præterita delere, cavere futura. *Timor enim Domini*, ut ait Scriptura, *expellit peccatum* (*Eccli. i. 27*), sive quod jam admissum est, sive quod tentat intrare. Expellit sane, illud quidem, pœnitendo; hoc, resistendo. Sed quoniam arcta et ardua est via quæ ducit ad vitam: tanquam parvulis in Christo pædagogus vobis, o filioli, ac nutritius necessarius est, qui doceat, deducat, foveat vos, et tanquam alludat parvulis, ac blanditiis quibusdam consoletur, ne pereat ætas infirma. Propterea non ego, sed magis Ecclesiæ princeps et pastor vos admonet: *Quasi modo geniti infantes, rationabiles sine dolo læ concupiscite*, ita sano ut in eo nequaquam permaneatis, sed *in eo crescatis in salutem* (*I Petr. ii. 2*). Quod alia quædam Scriptura manifestius exprimens loquitur sic: *Gaudete gaudio omnes qui lugebatis super eam* (hand dubium **1104** *quin super Jerusalem, de ea siquidem loquebatur, ut potemini, ait, alacte, et satiemini ab uberibus consolationis ejus; et cum avulsi fueritis a lacte epulemini ab introitu gloriæ ejus* (*Isai. lxxvi. 10, 11*)).

8. Ipse est enim status filii jam robustæ ætatis, qui sub Patre vivit, nec lacte jam potatur, sed vescitur solido cibo, oblitus sane quæ retro sunt, in quibus servilis oculus in amaritudine morabatur: sed ne ipsa quidem præsentia considerans nec parvas parvulorum consolationes captans, magis autem extendens se in anteriora, ad palmam supernæ vocationis, et introitum futuræ beatitudinis, expectans beatam spem et adventum gloriæ magni Dei. Evacuavit enim quæ erant parvuli, nec circa hujusmodi suaves quidem, sed non pereennes consolationes hactenus occupatur. Sed quia jam profecit in virum perfectum, in his quæ patris sunt oportet esse, suspirare ad hæreditatem, sedulaque circa eam meditatione versari. Nunquid enim mercenarium eum quis æstimet, qui paternæ inhiat hæreditati, eamque olo affectu exspectat et exspectat quam nimirum filii mercedem esse, non mercenarii Propheta testatur? *Cum dederit, inquit, dilectis suis samnum ecce hæreditas*

Domini, filii; merces, fructus ventris (*Psal. cxxvi. 2, 3*).

9. Invenitur tamen alter gradus sublimior, et affectus dignior isto, cum penitus castificato corde nihil aliud desiderat anima, nihil aliud a Deo quærit, quam ipsum Deum. Crebro siquidem didicit experimento, quoniam bonus Dominus sperantibus in se, animæ quærenti ipsum, ita ut jam ex affectu cordis atque ex sententia clamet illud de psalmo: *Quid enim mihi est in celo? et a te quid volui super terram? Defecit caro mea et cor meum, Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum* (*Psal. lxxii. 25, 26*). Neque enim suum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliud quidquam, tanquam privato sui ipsius amore desiderat anima quæ ejusmodi est: sed tota pergit in Deum, unicumque ei ac perfectum desiderium est ut introducat eam rex in cubiculum suum, ut ipsi adhæreat, ipso fruatur. Unde et jugiter revelata facie, quoad potest, cælestis sponsi gloriam specularando, in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu. Ex hoc plane audire meretur: *Tota pulchra es, amica mea* (*Cant. iv. 7*). Audet et ipsa loqui: *Dilectus meus mihi, et ego illi* (*Cant. ii. 16*). Atque hujusmodi felicissima et jucundissima confabulatione delectatur gloriosa cum sponso.

SERMO IX.

De verbis Apostoli ad Rom. i. 20, « Invisibilia Dei a creatura mundi, » etc., et de verbis psalmi lxxxiv. 9, i. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, » etc.

1. *Invisibilia Dei*, Apostolo teste, *a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Et est velut communis quidam liber, et catena alligatus, ut assolet, sensibilis mundus iste, ut in eo sapientiam Dei legat quicunque voluerit. Erit tamen cum cælum plicabitur sicut liber, in quo utique nemo deinceps legere habeat necesse, quoniam erunt omnes docibiles Dei (*Joan. vi. 45*): et quemadmodum creatura cœli, sic et creatura mundi, jam non per speculum et in ænigmate, sed facie ad faciem Deum videbit, et sapientiam ejus ad liquidum contemplabitur in se ipsa. Interim vero opus habet humana anima velut quodam vehiculo creaturæ, ut ad cognitionem Creatoris assurgat: cum econtra longe beatius perfectiusque angelica natura in Creatore notitiam habeat creaturæ. Ad quam nimirum excellentiam, licet ad modicum, rapta fuisse videtur anima illa beata (84), quæ collectum sub uno solis radio mundum universum conspexit: de quo miraculo beatus papa Gregorius in libro *Dialogorum* scribens, « *Videnti, » inquit, « Creatorem angusta est omnis creatura* (*Lib. ii. Dial. cap. 35*). » Felices proinde qui satiantur ex adipe frumenti, nec opus habent sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo; **1105** qui videlicet invisibilia Dei non visibilibus rimando

(84) Nimirum S. Benedictus, quem Bernardus censet vidisse Deum, licet raptim, absque « vehiculo creaturæ, » ac proinde in se ipso, et quidem « in Dei lumine, » ut loquitur Gregorius: tametsi Ber-

perquirunt, sed in ipsis ad liquidum intellecta conspiciunt. Verum, ut jam diximus, angelicæ felicitatis istad est, non fragilitatis humanæ.

2. Quæramus igitur, per ea saltem quæ facta sunt, intellectum invisibilium Dei: quæ si in cæteris creaturis intellecta conspiciuntur, necesse est ut longe amplius conspiciat et intelligat multo subtilius in creatura quæ facta est ad imaginem Creatoris, hoc est in se ipsa. Nullus enim Deo vicinior gradus inter omnes quæ sub sole habitant creaturas, quam anima humana, ut merito Propheta dicat ad ipsum, *Beatus vir cujus est auxilium abs te! ascensiones in corde suo disposuit*; et post pauca: *Ibunt, inquit, de virtute in virtutem: videbitur Deus decorum in Sion* (*Psal. lxxxiii. 6, 8*). Propterea incessanter hortamur vos, fratres, ut ambuletis vias cordis, et sit anima vestra in manibus vestris semper, ut audiat quid loquatur in vobis Dominus Deus, *quoniam loquetur pacem*. Quibus loquetur pacem? Utique *in plebem suam, et in sanctos suos*. Quæ est plebs, aut qui sunt sancti? Ipsi nimirum qui convertuntur ad cor. Unde et sequitur: *Et in eos qui convertuntur ad cor*.

3. Nos tamen in his verbis tria solemus intelligere hominum genera, quibus solis Deus loquitur pacem, sicut et propheta alius tres tantum prævidit salvandos, Noe, Danielem, et Job (*Ezech. xiv. 14*): contrario quidem ordine, sed eosdem ordines exprimens, continentium scilicet prælatorum et conjugatorum: si tamen continentes a carnalibus illecebris ad ea quæ cordis sunt, id est ad spiritualia desideria, convertantur; unde et Daniel *vir desideriorum* ab angelo nominatur (*Dan. x. 11*): et prælati prodesse magis studeant, quam præesse, quoniam ipsos maxime decet sanctitudo, unde et in psalmo sancti specialiter appellantur: et conjugati mandata non transgrediantur, ut merito plebs Domini, et oves pascuæ ejus debeant nominari.

4. Imo vero et in nobis ipsis (quoniam inde est nobis amplior sollicitudo) tres istos ordines assignare solemus; plebem quidem intelligentes officiales fratres, qui exterioribus et quasi popularibus negotiis occupantur. At vero qui convertuntur ad cor, ipsi sunt claustrales, quos nulla impedit occupatio, sed libere vacant, ut videant quoniam suavis est Dominus. Super utrumque parietem Deus loquitur pacem, quoniam ad idem tendunt, licet non eadem via. Est psalterium jucundum cum cithara, nec minus jucundus est sonus citharæ, quam psalterii, licet hæc ab inferioribus reddat sonum, illud a superioribus. Verumtamen optimam partem elegit Maria, licet non minoris fortasse meriti sit apud Deum humilis conversatio Marthæ: sed de electione Maria laudatur (*Luc. x. 42*), quoniam illa quidem omnino, quod ad nos spectat, eligenda; hæc vero, si injungitur, patienter est toleranda,

nardus in sermone 31 in Cantica num. 2, ait « quod nec sapiens, nec sanctus, nec propheta, videre illum, sicuti est, potest, aut potuit in corpore hoc mortali. »

5. Jam quod interponitur, *super sanctos suos*, ad prælatos pertinet, quibus nimirum utraque vita necessaria est. Et ipsorum est utrisque providere, et copulare sibi parietes e diverso venientes; quoniam angularis lapidis, qui est Christus Jesus, vicarii constituti sunt. Nec dubium quin longe periculosior cæteris eorum sit administratio. Tamen si bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirant, et majorem abundantiam et supereffluentem mensuram accipient pacis, ut de eis merito dicatur. *Quoniam super sanctos pacem loquitur Deus*. An vero dubitet quis quos dixerit sanctos? Audiatur Isaiam: *Vos, inquit, sancti Domini vocabimini, ministri Dei nostri (Isai. LXI, 6)*. Proposueram exemplum aliquod dare, quemadmodum ex sua ipsius consideratione ad spirituales intelligentiam assurgere humanus debeat animus; sed necesse est in diem alterum, et sermonem alterum differre.

1106 Sermo X.

De vita et quinque sensibus animæ.

1. Magna est, dico vobis, charissimi, et nimium inexcusabilis negligentia nostra, qui, cogitationibus otiosis vacantes, tempus amittimus: quibus nimirum nec penetrandæ nubes, nec maria transfetanda, ut salubres inveniamus cogitationes, sed prope est, ut ait Moyses, verbum in ore nostro et in corde nostro (*Deut. xxx, 14*); et infinitas in nobismetipsis utilium cogitationum occasiones et seminaria possumus invenire. Denique si tam inerudita et negligens fuerit anima, ut nec interiora sua sufficiat perscrutari, attendat vel ea quæ foris agit palam et manifeste: et in ipsis quoque, si diligenter quæsierit, inveniet sapientiam. Ecce enim (quoniam scriptum est: *Da occasionem sapienti, et sapientior erit (Prov. ix, 9)*) considera, o anima, quid impendas corpori tuo, et invenies sine dubio, quod vitam ei sensumque ministras: et vitam quidem in toto corpore invenies uniformem (neque enim, verbi gratia, aliter vivit oculus quam articulus, sensum vero non ita. Quære ergo, ut tibi quoque anima tua (quæ est sine dubio Deus tuus) similia largiatur. Neque enim vivere dicenda est anima, quæ veritatis non habet cognitionem, sed adhuc mortua est in semetipsa; quemadmodum et ea sine sensu, quæ necdum habet dilectionem. Est ergo animæ vita, veritas; sensus, charitas. Nec mireris quod interdum animæ impiorum notitiam habent veritatis, quæ tamen expertes sunt charitatis: quando et in corporibus nonnullis vitam reperis sine sensu, ut sunt arbores cæteraque similia, animata quidem, sed animatione, et non anima. Quemadmodum et animæ iniquorum veritatis habent notitiam naturali ratione, quæ tamen interdum adjuvantur a gratia, cum nullatenus sane animentur ab ea. In his autem quibus et cognitionem veritatis, et dilectionem anima spiritualis infundit, non exteriori quolibet modo, sed tanquam anima ipsorum, cui adherentes unus spiritus fiunt cum ea; in his, inquam, indivisa est cognitio veritatis, se-

cundum quod dictum est de vita corporis. Eadem enim cognitione et minima et maxima comprehendis.

2. Porro dilectionem quidem, si diligenter advertas, variam, et fortassis secundum quinque sensus corporis quinquepartitam poteris invenire. Est enim amor pius, quo parentes diligimus; est amor jucundus, quo socios diligimus; est et erga omnes homines amor justus; erga inimicos amor violentus; erga Deum sanctus sive devotus. In his omnibus, si diligenter attendis, proprium erga singulos et omnino diversum ab aliis modum invenies. Denique si curiosius considerare delectat, non immerito fortasse videbitur primus, id est parentum amor, tactui convenire, quod hic sensus sola proxima et corpori juncta percipiat: quemadmodum amor ille nullis exhibetur nisi proximis carnis nostræ. Sed nec illud quidem discrepat a ratione similitudinis, quod hic solus e sensibus per corpus diffunditur universum: quoniam et amor ille naturalis est omni carni, adeo ut ipsa quoque animalia bruta et diligant fetus suos et diligantur ab eis. Amor quoque socialis videre licet quam proprie dicatur gustui convenire, ob majorem profecto dulcedinem, et quoniam hic sensus solus est, quo magis eget humana vita. Nec video qua ratione vivere dicendus est, saltem hac communi vita, qui non eos diligit inter quos vivit. Amor autem generalis, quo videlicet omnes homines diliguntur, odoratus habet similitudinem, in eo utique quod hic sensus jam remotiora percipiat, et quod, non ex toto carnalis delectationis expertus, eo tamen tenuiorem eam habeat, quo diffusionem. Auditus autem multo magis remotiora capit, nec inter homines ab amante quisquam remotior est, quam non amans. Denique cum in cæteris sensibus nonnulla **1107** carnis ipsius oblectatio sit, et magis ad carnem pertinere videantur, auditus pene totus exit a carne, et ei dilectioni non immerito convenire videtur, cujus tota causa obedientia est: quam pertinere ad auditum satis evidens est, cum cæterarum, ut diximus, dilectionum nonnulla a carne sumatur occasio.

3. Porro visus quidem in eo sibi vindicat amoris divini similitudinem, quod cæteris omnibus excellentior et singularis cujusdam naturæ perspicacior quoque cæteris invenitur et discernit multo remotiora. Denique odoratus quidem et auditus videntur utique remota sentire; sed ad se magis quem sentiant aerem creduntur, attrahere. Visus autem non ita, sed magis ipse exire videtur et ad remota procedere. Sic et in dilectionibus est. Quodam modo enim attrahimus proximos, quos tanquam nos ipsos diligemus: attrahimus et inimicos, quos ad hoc diligimus ut sint et ipsi sicut nos, id est ut sint amici. Deum vero si, ut dignum est, tota virtute, tota anima, todo corde diligimus, ipsi magis in eum pergimus, et tota festinatione in eum, qui ineffabiliter supra nos est, properamus.

4. Jam vero et id manifestum est, quoniam in corporis sensibus visus quidem cæteris omnibus,

auditus vero reliquis tribus dignior est; odoratus quoque et gustum et tactum, etsi non utilitate, dignitate tamen superare videtur, et gustus tactui superexcellere: quod manifestat etiam dispositio ipsa membrorum. Oculis siquidem in summitate locatis, aures inferiores esse quis nesciat? Sic et auribus nares, et fauces naribus, ipsis quoque faucibus manus pariter et reliquas corporis partes, ad quas pertinet tactus, subesse manifestum est. Secundum ergo hunc modum, et in sensibus animæ considerare licet alterum altero digniorem: quod quia facile jam potestis advertere, brevitatis causa prætereo. Illud quoque vestræ nihilominus diligentia considerandum relinquo, quod quemadmodum artus corporis cadere necesse est, quam cito desierit eos anima vegetare, sic et eas, quas diximus, affectiones, quæ sunt velut quædam animæ membra, sine anima ipsius animæ (quæ Deus est) cadere omnino necesse est; quatenus videlicet aut ex toto non diligatur quod diligendum est; aut non diligatur ad quod debet, aut quomodo debet. Sunt enim qui parentes carnaliter tantum diligunt: et ipsi quoque confitentur Domino, cum benefecerit eis. Sed hujusmodi dilectio aut omnino vocanda dilectio non est, aut caduca est, et decidens in terram.

SERMO XI.

De duplici baptismo, et de relinquenda propria voluntate.

1. Scitis, fratres (firmissime enim tenetis catholicam veritatem), quod in baptismo abrenuntiantes diabolo Pater cælestis adoptet et in regnum Filii claritatis suæ de potestate transferat tenebrarum. Nimirum ipsa est stola prima, quam vere cito proferre ministros paternus jubet affectus, non oris petitionem, non desiderium cordis expectans, sed et ipsum intellectum præviens in benedictionibus dulcedinis. Quotquot enim baptizati sumus in Christo Jesu, Christum induimus (*Galat. iii, 27*). De quo et alius clamat, testis et ipse fidelis, quia *quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1, 12)*. Nec vero inanis est, aut infirma potestas, quia nimirum certi sumus continuo et nos, *quoniam neque mors, neque vita, neque virtutes neque angeli, neque altitudo; neque profundum poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu (Rom. viii, 38, 39)*. Sed attende quanta enumeravit Apostolus (ejus enim verba sunt) minime tamen adjiciens: Nec nos ipsi. Nimirum hæc est libertas, qua Christus nos liberavit, ut nulla penitus creatura avellere nos, aut vim facere possit. Soli id deserere possumus, propria voluntate abstracti, **1108** et illecti a propria concupiscentia. Præter hanc enim nihil est quod timeamus. Denique donec voluntatis usum et facultatem deliberandi renatus quisque recipiat, a charitate Dei separari omnino

(84) Sic ex codice Cœlestinorum Parisiensium emendata lectio vulgata, *ille tradidit nos*.

(85) Professionem religiosam veteres non pauci alterum baptisma nuncuparunt, ut Bernardus ipse in sermone 37 de diversis, num. 3, et lib. De præ-

non potest. Securus interim degit sub protectione et advocacy Domini Dei sui: non est quod vereatur ex omnibus. At ubi sane discretionis annos ingrediens redditur sibi cæterorum utique violentiam nec hunc quidem formidare necesse est, sed ab ea quæ dormit in sinu suo caveat, propria scilicet voluntate. Erit forte peccatum in foribus, sed appetitus ejus sub eo est: tantum ipse aperire renuat, consentire recuset.

2. Denique primos parentes non ursus, aut leo, sed potius serpens, callidior utique, non fortior cæteris animantibus, supplantavit; nec mulierem vir, sed mulier virum. Serpens, o Eva decepit te: decepit profecto, non impulit aut coegit. Mulier tibi, o Adam, de ligno dedit; sed offerendo utique, non violentiam inferendo. Neque enim potestate illius, sed tua factum est voluntate, ut ejus voci plus obdieris quam divinæ. Cæterum si ille sibi non præcavit ignarus, nos saltem nobis tot exemplis præmoniti caveamus. Imo vero quoniam periclitati sumus et nos miserabiliter in hac parte, de cætero jam remedium aliquod tantis providere malis sollicite studeamus. Quando enim fortis ille armatus, quem fortior superveniens alligavit, atrium illud olim suum valuit violentia aliqua obtinere? Sed vacuum sibi que insipienter expositum domicilium reperit, et cum aliis septem nequioribus, non fortioribus, ingrediens non irruens, libere habitavit (*Luc. xi, 21-26*). Quis vero illum admisit, nisi propria voluntas? Ipsa est quæ in potestatem tenebrarum denuo rediit quæ nos iterum subdidit mortis imperio.

3. Veni, Domine Jesu, veni etiam nunc, Jesu bone, ejice iterum fortiter quem nos insipienter admisimus. Tunc enim vere liberi erimus etiam nunc, si nos liberaveris. Irritum fecimus fœdus primum: tibi peccavimus, Domine, Satanae et operibus ejus obligantes denuo nosmetipsos, jugo iniquitatis colla ultronea submittentem et subjicientem nos miseræ servituti. Itaque, fratres mei, rebaptizari nos convenit; secundum fœdus inire necesse est: opus est professione secunda; nec jam sufficit abrenuntiare diabolo et operibus ejus: mundo pariter abrenuntiandum est et propriae voluntati. Ille enim seduxit, illa traduxit nos (84). In priori nimirum baptismo, quando nihil nobis adhuc voluntas nostra nocuerat, satis fuit abrenuntiare diabolo, cujus profecto invidia peccatum pariter et mors per unum ingrediens, in omnes homines pertransivit. Cæterum postquam mundi fallentis illecebras, et infidelitatem propriae voluntatis manifeste sumus experti, de cætero jam in secundo, ut ita dixerim, conversionis nostræ baptismo (85) merito prorsus et non ad insipientiam nobis, non resarcire tantummodo fœdus primum, sed etiam roborare solliciti, ipsis quoque affectibus pariter abrenuntiamus. Studeamus proinde dilectissimi, immaculatos nos ab hoc sæculo custodire cepto et dispensatione. Vide Hieronymum in epistola ad Paulam de obitu Blasillæ, ubi ait, eam « secundo quodem modo propositi » (sic monasticam professionem vocat) se « baptismo » lavasse.

scientes quoniam religio munda et immaculata coram Deo hæc est (Jac. I, 27). Caveamus autem a propria voluntate, tanquam a vipera pessima et nequissima, et quæ sola deinceps damnare possit animas nostras.

SERMO XII.

De primordiis mediis, et novissimis, in illud Ecclesiastici vii, 40, « Memorare novissima tua, » etc.

1. *Fili, memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.* Recole primordia, attende media, memorare novissima tua. Hæc pudorem adducunt, ista dolorem ingerunt, illa metum incutiunt. Cogita unde veneris, et erubescere; ubi sis, et ingemisce: quo vadas et contremisce. Vide ne adjicias adhuc ignorare, ne **1109** forte super te veniat terribilis illa comminatio qua sponsus intonat, dicens: *Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post greges sodalium tuorum* (Cant. I, 7). Primo si quidem cum in honore esses, o homo, non intellexisti: unde et comparatus es jumentis insipientibus, et similis factus es illis (Psal. XLVIII, 13, 21). Jam si nec vexatio intellectum dederit auditui, etiam post greges abibis, illis nihil mali sentientibus, malis expositus universis. Agnosce ergo primordia tua et erubescere comparatum te esse jumentis: memorare novissima tua, et time ne abeas etiam post jumenta. Erubescere, inquam, quod pro consortio angelorum, consortium sortitus es pecorum non modo in necessitatibus corporis sed etiam in affectibus cordis. Cum jumentis partiris cibum terræ, quia panem angelicum, panem fastidisti cœlestem. Non solum autem, sed etiam, quod pejus est, in recto corpore curva est anima et in corpore manet humanæ animæ similitudo; in anima vero bestiali similitudine mutata est similitudo Dei.

2. An non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes! corpore rectus stare, qui corde repis in terra? An non reperere est in terra carnem sapere, carnalia desiderare, carnalia querere? Verumtamen quia ad imaginem et similitudinem Dei creatus es, si perdidisti similitudinem, similis factus jumentis; sed in imagine pertransisti. Ergo si in sublimi positus non intellexisti quoniam limus esses; noli infixus in limo profundi ignorare quia imago Dei es, et erubescere quod peregrinam ei superdixeris similitudinem. Memor esto nobilitatis tuæ, et pudeat te tantæ dejectionis. Ne ignores puritatem tuam, ut de fœditate amplius confundaris. Hæc est, juxta Salomonem, *confusio adducens gloriam* (Eccli. IV, 25), quando a tanta gloria cecidisse confunderis. Eras enim aliquando gloria et honore coronatus constitutus super opera manuum Domini, incola paradisi, angelorum concivis, et domesticus Domini sabaoth. Hinc dejecisti te ipsum in has interiores tenebras, unde ad exteriores quoque et palpabiles tenebras ejiciendus eris aliquando si non caves. Ab ista inquam gloria filiorum Dei deposuisti temetipsum; a felici illa et dulcissima patria, ab horto voluptatis exsulem te fecisti.

3. Ecce unde venisti: vis nosse quo devenisti? In

locum utique afflictionis: siquidem vita tua inferno appropinquavit. Quid enim hic, nisi labor et dolor, et afflictio spiritus? Sed nunc ita contigit tibi ac si puer in carcere natus sit et in carcere sit nutritus; et, quia nunquam viderit lucem, miretur super tristitia et anxietate matris suæ. Illa enim scit unde doleat; et, quia novit bona, graviora sunt ei mala, et recordatione pacis amaritudo ejus amarissima est. Tibi magna bona videntur minora mala; et præ majoribus compedibus, quibus assuetus es, minores annulos requiem putas. Comedere appetis, quia fames te cruciat. Utrumque labor est; sed quia fames gravior magis, comedere nescis esse laborem. Denique postquam fames depulsa fuerit, vide si non gravius ducis comedere quam esurire. Sic se habent universa sub sole; ut nihil sit in eis vere jucundum, sed ab uno semper transire velit homo ad aliud, solaque vicissitudine relevetur utcumque, ac si prosiliat ab aqua in ignem et inde rursus in aquam resiliat, utpote qui neutrum ferre possit. Omne siquidem laboris remedium, alterius laboris initium est. Nemo in hoc sæculo nequam quod vult habere potest; quandoquidem nec justus justitia satiatur, nec voluptuosus voluptate, nec curiositate curiosus, nec ambitiosus inani gloria. Ecce unde doleas, si nondum insensibilis factus es; ecce unde doleas, quod in exilio positus es, in deserto moraris, et in tenebris ambulas et in lubrico, et in sudore vultus tui vesceris pane tuo. An non in amaritudine moritur oculus tuus, quoties ista considerat, et depiorat pariter cum Propheta: *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est?* (Psal. CXXIX, 5).

4. Habes jam primordia, habes etiam media: sed novissima quæ sunt? Nam de eis dicitur quod eorum memor non peccabis. Ipsa sunt mors, judicium gehenna. **1110** Quid horribilius morte? quid judicio terribilius? nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari. Quid metuet, si quis ad ista non trepidat, non expavescit, non timore concutitur? O homo, si pudorem, perdideras ad nobilem creaturam pertinentem; si dolorem non sentiebas afflictionis, quod est etiam carnalium; vel timorem non omittas, quoniam ille est etiam jumentorum. Oneramus asinum, et fatigamus in laboribus plurimis; et non curat, quia asinus est. At si in ignem impellere, si in foveam præcipitare velis, cavet quantum potest, quia vitam diligit et mortem timet. An non tibi ergo justum videtur, ut qui modo jumentis insensibilior fuerit post jumenta quoque ipsa compellatur abire, et in tormentis positus locum teneat posteriorem? Time ergo, o homo, quod in morte separandus es a bonis omnibus hujus corporis, et tam dulce carnis et animæ vinculum amarissimo secundum est divortio. Time, quod in terribili judicio ei præsentandus es in cujus manus horrendum est incidere, et eo examinante quem nihil latet, si quidem inventa fuerit in te iniquitas, alienandus ab universitate quietis et gloriæ et segregandus a numero beatorum. Time, quod in gehenna cruciatibus æternis et immensis

exponendus es, in sorte diaboli et angelorum ejus, in igne æterno, qui paratus est eis. Hic ergo timor initium sapientiæ dicitur (Psal. cx, 10), non pudor, non dolor; quia neuter eorum sic initiat ad sapientiam, neuter tantam habet efficaciam. Unde est quod non dicitur: *Memorare primordia, au media, sed novissima; et non peccabis.* Validior enim est et vehementior spiritus timoris ad resistendum peccato, quam pudor aut dolor; quia pudor de multitudine, et dolor de qualicumque hujus mundi consolatione capit solatium; timor vero non invenit unde consolatur. Nam in morte non magnum, non parvum aliquid de bonis hujus mundi tecum delaturus es: in judicio nec fallere, nec resistere possibile erit: in gehenna nulla penitus consolatio; sed perpetuum vae, ululatus, et stridor dentium.

SERMO XIII.

De triplici misericordia, et quatuor miserationibus.

1. Sicut sunt peccata minima, sunt mediocria, sunt et magna; sic et misericordia parva, mediocris et magna. Magnus ergo peccator magna misericordia opus habet; ut ubi abundavit delictum, superabundet et gratia. Parvam misericordiam dico expectationem, qua non statim punit peccantem, sed expectat ad penitentiam. Parvam autem non in se, sed ad comparisonem aliarum. Alioquin magna plane, magna omnino misericordia, expectatio Domini. Nam peccantem angelum omnino non expectavit, sed præcipitavit de cœlo: hominem quoque peccantem non distulit, sed protinus expulit de paradiso. Nunc jam expectat, dissimulat, sustinet decem annis, viginti, usque ad senectam et senium. Et si consideremus quanta et quam plurima peccata quotidie fiunt, nonne levia reputabimus illa quæ tamen continuo damnationis exceperere sententiam? Nihil proinde mirum si ipsius quoque prophetæ pene moti sunt pedes, pene gressus effusi, quoniam zelabat super iniquos pacem peccatorum videns; si peccatores ipsi dicunt: *Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso?* (Psal. LXXII, 2, 3, 11.) Sed hæc est gratia crucis Christi, et virtus. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat* (Ezech. XXXIII, 11). Quantum vero mihi videtur, vox Christi resurgentis est ita, ac si dicat: *Velit, nolit Judæus, vivo ego; nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus: volo ut fructuosa sit mors mea et copiosa per eam redemptio.*

2. Hanc ergo misericordiam Domini, qua tardat ferire, paratus ignoscere; parvam, non quidem in se ipsa, sed aliarum comparatione nominavi: quod hæc, si quidem sola fuerit, nullatenus sufficit ad salutem, imò vero judicium damnationis accumulatur, ut dicatur: **1111** *Hæc fecisti et tacui* (Psal. XLIX, 21). Apostolum proinde audiamus, more suo terribiliter intonantem: *An divitias bonitatis ejus, inquit (haud dubium quin Dei), et longanimitatis contem-*

(85*) Multa est varietas hujus sermonis in codice Cisterciensi: sed hæc parum ad sensum refert, ut in aliis. Citatur in Floribus, lib. 7, cap. 46.

nis? Ignoras quoniam patientia Dei ad penitentiam te adduci? Tu autem, secundum duritiam tuam et impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ (Rom. II, 4, 5). Thesaurizas, inquit, tibi thesauros iræ pro prærogatis thesauris misericordiæ quos contemnis, et evacuas in te misericordiam Dei. Sed secundum quid? *Secundum duritiam tuam, ait, et cor impœnitens.* Quis autem sciendet duritiam istam, nisi qui passione sua petras scidit? Quis dabit cor penitens nisi a quo est omne datum optimum?

3. Hæc est secunda misericordia, omnino major priore, quæ facit ne prima sit infructuosa, et convertatur in damnationem mortis; dando scilicet penitentiam, sine qua expectatio non modo non prodest, sed obest plurimum. Et hæc quidem in levibus peccatis potest sufficere; quoniam in his a quibus abstinere omnino non possumus dum gestamus corpus peccati, ad salutem sufficere potest penitentia quotidiana. At in gravioribus quidem, et quæ peccata ad mortem sunt, opus est non modo penitentia, verum etiam continentia. Difficilis prorsus res et soli divinæ virtuti possibilis, susceptum semel peccati jugum a cervicibus suis excutere; quoniam qui facit peccatum, servus est peccati, nec est jam liberari nisi in manu forti.

4. Hæc est magna misericordia, magnis necessaria peccatoribus, de qua dicitur: *Miserere mei, Deus secundum magnam misericordiam tuam; et secundum multitudinem miserationum tuarum* (Psal. L, 1, 2), etc. De quatuor filiabus magnæ misericordiæ dictum est (Serm. tertio in Dominica 6 post Pentecosten.), quæ sunt immissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, virtus resistendi, et sanitas affectionis. Quandoque enim ei qui peccato quovis obligatus tenetur, pie immittit Dominus amaritudines quasdam quæ mentem occupant hominis, et expellunt perniciosam delectationem peccati. Quandoque subtrahit opportunitatem, nec tentari patitur infirmitatem. Quandoque virtutem donat resistendi, quod majus est: ut scilicet tentationem sentiens viriliter agat, et non consentiat. Quandoque affectionem sanat, quod perfectissimum est, et in quo prorsus eradicatur [alias tollitur] tentatio; ut non solum non consentiatur ei, sed nec sentiatur quidem.

SERMO XIV (85*).

De septem donis Spiritus sancti contra septem vitia.

1. *Sapientia vincit malitiam, dum Satanam conterit Dei virtus, et Dei sapientia Christus. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, in cœlo quidem deiciendo superbum, in mundo superando malignum, in inferno spoliando avarum. Et disponit omnia suaviter* (Sap. VII, 30; VIII, 1), in cœlo stantes angelos confirmando, in mundo venundatos redimendo, in inferno captivos liberando. Aut, si melius placet, accipiamus hoc modo. Ordinata procedit acie adversus septem peccati gradus Spiritus septiformis. Et primus contra negligentiam timor exurgit. Nimirum ipse est quo concutitur anima, discutitur conscientia, executitur sopor letalis, incutitur sollicitudo. De-